

NÉPNEVELŐ

A KATHOLIKUS TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona, egyes szám ára 30 fillér. — Szerkesztőség: Budapest, Szentkirályi-utca 28. szám. — Telefon: 52—31. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

SZERKESZTŐ:
EMBER KÁROLY
SEGÉDSZERKESZTŐ:
WOHLMUTH ERNŐ
KIADÓTULAJDONOS:
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megkapja e lapot minden katolikus népoktatási intézet egy példányban ingyen. Ily kérelmek az egyházmegyei főtanfelügyelőség útján intézendők a Szent-István-Társulat igazgatóságához, Budapest, Szentkirályi-utca 28.

Nem mi rajtunk mulik!

Irta: Öreges Kálmán.

A *Népnevelő* április 23-iki számának vezetőcik kéhez (*Mérleg*) akarok röviden néhány megjegyzést fűzni.

Teszem ezt azért, mert Früchtl Edével együtt én is félek attól a tábortól, mely a keresztyén világnézetek kapuit döngeti s mely a tanítók táborából toborozza ujabbban katonáit.

Félek attól a tábortól mint katolikus tanító, mint családapa és félek mint a magyar hazának hű fia.

Az a tábor támadja a vallást, támadja a tekintélyt. Mit csinálok én, mint tanító vallás nélkül, tekintély nélkül? Tudok-e igazán nevelni? Nem. Hiszen e két legfőbb nevelési tényezőt akarják vakságukban kidobni az emberek szívéből, kivenni a tanítóság kezéből. Mint tanítónak okom van tehát a félelemre.

Félek mint családapa is, mert az élet ezernyi küzdelmében engem is szent vallásom támogatott, ez tartott fenn, ez adott vigaszt a bajokban, ez erősített a küzdelmek közepette, ez tette elviselhetővé az élet ezernyi keserűségét, csalódásait. Vallásosság nélkül az erkölcs csak a fal külsejére mazolt vakolat, mely eltakarhatja ideig-óraig az épület hiányait, hibáit, de erőt, szilardságot nem ad. Csak a vallás nyomán fakadhat igazi erkölcs.

Ha mint családapa átgondolom ezt az igazságot, elborul a lelkem arra a gondolatra, hogy vannak emberek, akik arra törekszenek, hogy gyermekeink a vallás és vallásból fakadó erkölcsök nélkül induljanak neki az élet küzdelmeinek. Micsoda vakság, vagy gonoszság kell ahhoz, hogy a szülő üres tarisznyával, egy szál fegyver nélkül küldi ki gyermekét a sivatagba, ahol az éhség, szomjúság, a vadállatok éles fogai, hegyes karmai varják a szerencsétlen utast. Így akarja az ellentábor gyermekeinket az élet hosszú, sokszor sivar és napról-napra veszedelmesebb útjára kibocsátani. Mi vár így szegény gyermekeinkre? És mi vár azok utódaira? Borzalom elgondolni is. Okom van tehát élni, mint családapának is.

De félek attól a tábortól, mint hazám hű fia is. Félek, mert látom, hogy az ezereves magyar haza alapját kezdtek ki. Azt az alapot, melynek megépítéséhez annyi imádság, szent buzgóság, annyi köny, sóhajlás és annyi magyar vér emléke fűződik. Félttem ezt a szegény hazát annál inkább, mert azt is látom, hogy ezeken és ezeken nézik ölbetett kezekkel az ellentábor aknamunkáját s bár nem értenek azokkal egyet, de azért kizújjukat sem mozdítják meg, hogy a karos munkát meggátolni igyekezzenek. A közönyösség, a szeretetlenség, az anyagi érdek, a vagyonhoz való szeretlen ragaszkodás kötelei tartanak fogva ezeket és ezeket azok közül, akik állásuknál, szarmazásuknál fogva hivatva volnának a mentés munkájában a vezető szerepre.

Kötelességünk összefogni, egybeforni a küzdelemben. Meg vagyok győződve arról, hogy a tanítóság zöme nem túl, hanem innen a mi táborunkban fogja végig küzdeni a nagy harcot, amelynek most még csak előcsatározásait látjuk.

De éppen ez a kötelesség teszi szükségessé, hogy figyelemmel vizsgáljuk meg a legkisebb körülményeket is, amelyek hárképeségünkre befolyással lehetnek és ha valahol hiba, hiányosság van, sürgősen javítsuk ki; ha mulasztás történt a múltban, áldozatok aran is pótoljuk azokat.

Az ellentél *hangzatos jelszavakkal* igyekszik táborába csalni a tanítóságot. Nem kell kicsinyelni ezt a csalétket. Sokan fölülnek. Fölülnek pedig azért, mert a mi jelszavaink *csak jelszavak* maradtak igen-igen sokszor és sok tekintetben.

Nem is igen kell keresgelnem, hogy állítasomat bebizonyítsam.

Ugyebár sokszor hallottuk *hangzatos*, hogy az *iskola az egyház leánya*. Nos, és bizony még többször láttuk, hogy nem törődtek vele azok, akiknek törődniök kellett volna. Nem egyes személyeket hibáztatok ebben, hanem mindnyájunkat. A szülőket, az egyházi és világi elöljárókat, tanítókat mind, mind. A szülők nem akartak áldozatot hozni az iskoláért, a világi és egyházi elöljárók nem igyekeztek a nép véérébe beültetni az iskola iránt való szeretetet, a tanítóság sem törekedett minden tehet-

segevel arra, hogy az iskola édes leánya lehetett volna. Nem kis dolog, nem is egy-két év, vagy egy-két ember munkája kellett volna ahhoz, hogy a fentebb említett jelszó ne pusztá szó maradjon. Csak folytonos és egyöntetű munkával, hosszú idők folyamán lehetett volna ezt elérni.

Akik elmulasztották ezt, nem gondoltak meg, hogy micsoda bajok alapjait hagyták leülledni.

Az is ismert jelszó, hogy a tanító munkája a legnemesebb, legfőbbesőbb. Igaz is: csak hogy ki törődött azzal, hogy ezt a munkát végző tanító kap-e megfelelő munkadíjat, részesül-e becsületes munkájáért kellő elismerésben?

Igaz, hogy ez csak materialis szempont, de ne feledjük el, hogy a test is taplalkozni akar, némi ruhára is csak volna szüksége, aztan a társadalom is csak ró itt-ott egy-két koronaeska adót a tanítóság vallaira. Az anyagi gondok, bajok hamar lelohasztják a lelkesedés tüzet. És ezt nem szabad ám felednie annak, aki hadseregével csatát akar nyerni. A modern hadviseles nem hagyja ám ezt a körülményt figyelmen kívül. Egyik legfontosabb kelleknek tartja a hadsereg rendes élelmezésének biztosítását.

Én epen tapasztalatokból állithatom, hogy a tanítóság lelkesedésének tüzet anyagi okok és sok meg nem értett panasz fojtja el.

Az is sokszor hangoztatott jelszó, hogy a katolikus tanító munkája értékesebb, mint a nem vallásos jellegű iskolákban működőké. Ugy is van. És a fizetés? Az elismerés? Szomorú, de úgy van, hogy mi hátrabb vagyunk fizetés tekintetében állami és községi kollégáinknál. Ezt a körülményt, mint igen fontosat különösen meg kell fontolniok a mi taborunk vezetőinek.

Ki vehetné rossz néven a tanítóságtól, ha oda-megy, ahol a megelhetés, előlépés könnyebb, biztosabb? Mar pedig a tapasztalás szerint, az állami és községi iskolák e tekintetben jobb kitartást nyújtanak. A fizetésben, előlépésben levő különbséget tehát el kell tüntetni a katolikus és állami vagy községi tanítók között. Ez lét-erdeke a vallásos iskolának.

Nem mondom, hogy hatásosabb munkánkért több fizetést adjanak, de annyit és úgy, mint a nem vallásos iskoláknál működő kollégáinknak.

A katolikus tanítóság igazán lelkesedéstől athatva dolgozott mindig s ha lelkesedését néha lelohasztotta a lekiesinylés, tisztességes törekvéseinek félreismerése, a sovány fizetés, viszont élesztette a remény a jobb jövőben, hogy végre fölragyog a mi napunk is.

Most sem féltém a katolikus tanítóság zömét attól, hogy az ellentáborhoz csatlakozik. Szó sincs róla, akadnak ugyan egyesek, akik hűtlenek lesznek a zászlóhoz, melyre fölesküdték, (mert hiszen minden buzában van egy-két konkoly), de ezek száma nem dönti el az ütközet sorsát.

Csak attól félek, hogy a tanítóságot magára hagyják, törekvéseiben nem támogatják. Attól

félek, hogy ismét csak biztatás lesz osztályrészünk. A katolikus tanítóság ugyan még ekkor sem hagyja el a zászlót, de a folytonos csalódás bizony szárnyat szegi lelkesedésének.

Nem kell buzdítani a mi taborunkat. Csak jóindulattal kell kezelni ügyeinket, orvosolni sérelmeinket. Álljanak mellénk mindazok, akik az ellentábor romboló munkájától féltik a társadalmat, a hazát, mutassak meg tettekkel, hogy munkánkat megbecsülik. Valtsák be a jelszavakat tettekre!

Hasokszor hallunk panaszt a katolikus tanítóság soraiból, az nem azt jelenti, hogy hűtlen akar lenni esküjéhez, hanem azt, hogy bajokkal küzdünk, amelyeket orvosolni kell. Nem kell mindjárt rebellisnek lenni, lithagyonak mondani benünket azért, mert ami faj, azt meg is mondjuk. Tessék ellenni, hogy nem önmulattatásunkra panaszkodunk s nem is azért, hogy másoknak kellemetlenséget okozzunk. Mindenkinck joga van sorsa javítását kérni, sürgetni. Csak a katolikus tanítóságnak nem?

Legyenek meggyőződve azok, akik a katolikus tanítóságot féltik az ellentábor befolyásától, hogy mi küzdünk a megvívandó harcban, csak azok legyenek velünk, akiknek kell, hogy ott legyenek.

A katolikus tanítóságon nem mulik a győzelem.

A vallásoktatás Olaszországban.

(1.) A viszonyokat nem ismerő ember előtt megfoghatatlan dolognak látszhatik, hogy a majdnem tisztára katolikus Olaszországban miként erősödhetnek egyre jobban az egyházellenes aramlatok, hogy szabadkőművesség, szociáldemokrácia, legszélsőbb radikálizmus miként foglalhatnak el minden fontos pozíciót és miként mérhetnek egyre súlyosabb csapasokat az Egyházra. Az egyik legfőbb okra, a vallásoktatás hiányaira P. Fell György jézus-társasági atya mutat rá egy német folyóirat hasábjain és fejtegetéseinek tartalmát, melyek élesen bevilágítanak az olaszországi vallásoktatás nagy bajjaiba, a következőkben ismertetjük.

Akinek alkalma van olasz katolikusokkal érintkezni, a túlnyomó többségnél megdöbbenéssel tapasztalhatja a vallási ismeretekben való elszomorító tudatlanságot, mely természetesen a legtöbbször vallási közönyösségre, a legjobb esetben üres, pusztan formái vallásgyakorlásra vezet. Ez a jelen-ség azt a hitet kelthetné, mintha az olasz papság nem teljesítené a tanító Egyház kötelességeit. S valóban alig is teljesíti azon egyszerű okból, hogy nem teljesítheti, legalább is az iskolában nem. A törvény a papságot a hivatalos közoktatásból teljesen kizárja, legelső sorban a nyilvános népiskolából.

Már most könnyű elképzelni, hogy mit jelent ez egy — csekély töredéket leszámítva — teljesen katolikus országban! 25.000 tanító és 35.000 tanítónő 200 állami tanítóképzőben minden vallásoktatás nélkül nő fel, sőt a legtöbben egyenesen belenevelik az antiklerikális szellemet. Könnyű elképzelni, hogy az 55.000 nyilvános népiskolában vallásoktatás csak kerülő utakon folyhatik.

Az olasz közoktatásügynek törvényes alapját még ma is az 1859 november 13-iki *Casati*-féle, eredetileg csak a régi szárd királyság területére szóló törvény alkotja, melyet azonban számtalan rendelet módosított. Ez az alaptörvény kötelezővé tette a tanító számára a vallásoktatást és a gyermekeknek a plébános előtt vizsgát is kellett tenniük. Az Unita Italia azonban eddig 45 közoktatásügyi minisztert számlált, kiknek majdnem mindegyike adott ki rendeleteket a népiskolai vallásoktatás tárgyában s ma tulajdonképen úgy áll a dolog, hogy a törvényben kötelezőnek mondott vallásoktatás a gyakorlatban csak fakultatív, amennyiben egyrészt a szülőktől függ, akarnak-e gyermekeiknek vallásos oktatást adni (1870 szept. 29-iki min. rendelet), másrészt a közseganácsától függ, legyen-e egyáltalában az iskolában vallásoktatás és vajjon a tanító vagy más alkalmas egyén adja-e. (1871 júl. 12-iki és 1877 okt. 11-iki miniszteri rendeletek).

Hogy tehát valamely községben egyáltalában van-e a régi iskolában vallásoktatás, az teljesen a változó közseganácsoktól függ. Érdekes példa erre Milánó, ahol 1898-ig a konzervatív többség alatt volt vallásoktatás, az 1898-ban uralomra jutott szociáldemokraták eltörölték, 1903-ban a visszakértült konzervatívok fakultatíve ismét behozták azaz a rendelkezéssel, hogy mind a hat osztályban legyen a rendes tanterv keretén belül. *Credaro* miniszter azonban 1910-ben a szabadkőműves és szociáldemokrata block támadásai folytán elrendelte, hogy a vallásoktatás a tanterven kívül és csak az alsó négy osztályra szorítkozva tartozzék. A katolikusok, különösen *Meda* képviselő tiltakozása teljesen hiábavaló volt.

Ez a főoka annak, hogy a mai olasz népiskola nemesak hogy nem ad vallásérkölcös nevelést, hanem különösen városi helyeken valóságos melegágya a vallásos közönynek, sőt az egyházellenes és keresztényellenes érület terjedésének is. És következésképpen ez a főoka annak is, hogy az olasz nép vallásos nevelése meglehetősen elhanyagolt.

De jelentősek a többi okok is, melyek között legelső helyen áll az általános kulturátlanság. Ötven év óta van Olaszországban iskolakötelezettség és ennek dacára a tanköteleseknek átlag csak fele látogatja az iskolát, ez is csak az év egyik felében. Már most, ahol van is vallásoktatás — a vallásosabb vidékeken — a kevésszámú óra alatt természetesen nem lehet kielégítő. Másrészt a plébános által adott iskolán kívüli vallásoktatásnak óriási akadályokat gördít eléje a gyermekek hézagos iskolai képzettsége. Hiszen Olaszországban a férfiak 48,5, a nők 54 százaléka analfabéta és vannak vidékek, mint az Abruzzók, ahol 70, sőt olyan is (Basilicata), ahol 76 százalékra emelkednek az írni-olvasni nem tudók.

Nagyon jelentékeny tényező a kielégítő vallásoktatás megakadályozásában az a szociális helyzet is, hogy Olaszországban alig van önálló kis- és törpebirtokos osztály és a bérlők és mezőgazdasági munkások folytonos fluktuációja egyrészt megnehezíti a családtagok szoros együttéléséből, a vallásos életnek a falvakban való hagyományoszerű átruházásából folyó házi vallásérkölcös nevelés fejlődését, másrészt a kedvezőtlen gazdasági helyzet nagyon hálás talajt nyújt a fölforgatás embereinek, szociáldemokratáknak, szabadkőműveseknek és radikálisoknak, tanak terjesztésére.

A sajtó terén mutatkozó bajok is megszívlelendők. A katolikus népirodalom míg egyrészt az an-

alfabéták nagy tömegének hozzáférhetetlen, másrészt megbízható vallásérkölcös olvasmányok, felvilágosító és oktató apologetikus cikkek helyett, az érzelmekre akar csak hatni s legendákban, csodás történetekben merül ki.

A merev elzárkózottság, mellyel egyház és állam egymással szemben állanak, szintén nagyon megnehezíti a nép vallási oktatását. Az állam a maga hivatalnokseregével teljesen közönyös, a papság elszigetelten áll. Tabori misék, fogházi lelkészsegek, általában állami intézményekben való lelképásztorokodás, úgyszólván ismeretlen valami; ami történik ezen a téren, az mondhatni az állam háta mögött folyik le.

Az olasz népnek ezekből a tényezőkből kialakuló vallási közönyével szemben az egyháznak csak nagyon kevés segítő eszköz áll rendelkezésére. A népiskola terén az 55.000 nyilvános iskolával szemben mintegy 9000 többnyire szerzetesek és szerzetesnők által vezetett magániskola áll. Ezekben éppen úgy, mint a 950 nyilvános középiskolával szemben álló 750 magán középiskolában a vallásos nevelés teljesen kielégítő. Sajnos, nem mondható ugyanez a vallásos társulatokról (oratoriumok), sőt a papság által a templomokban adott vallásoktatásról. A 272 egyházmegye közül különösen Közép- és Dél-Olaszországban egész esomó van, ahol a papság az ifjúságnak vallási nevelését, a keresztény tanítást nagyon elhanyagolja.

A keresztény tanítást a papságon kívül világi férfiak és nők is végzik. Vasár- és ünnepnapok délutánján az úgynevezett normalkatekizmus — mely igen elvontan van megírva — egy fejezetét magyarázzak meg, melyet aztán betanul az ifjúság és a következő alkalommal kikérdezik. Az oktatás végén a plébános intéz az ifjúsághoz és felnőttekhez egyaránt a magyarázott fejezetből kiinduló szent beszédet. A *«Miatyánk»*-ot, *«Üdvözlégy»*-et és *«Hiszekegy»*-et latinul tanulják, nagyrészt nem értik meg és persze helyesen elmondani sem igen tudják. Nagyon hiányos a szentgyónásra és első áldozásra való előkészítés is, valamint az ifjúságot az istenházában való méltó viseletre sem igen tanítják. Az egyházi ének majdnem teljesen latin; az ájtatosságot annyira fokozó népének ritka. Nagy baj az is, hogy a templomok éppen azokban az időkben, mikor a munkások azokat felkereshetnék — és a lakosság nagy része már tíz éves korában gyárba, műhelybe, vagy mezői munkába szegődik — zárva vannak, a szentbeszéd a legritkább esetben vannak olyan időkben, hogy munkások is részt vehetnének azokon.

X. Pius pápa mindjárt kormányzása elején látva ezeket a bajokat, elélyes kézzel látott orvoslásukhoz. Ismeretesek intézkedései a papnevelés hiányának kiküszöbölésére, törekvései a világiak apostolkodásának kiszélesítésére. Most már az első fontos lépések megtörténtek a javulás felé; a Milanóban tartott első nemzeti hitoktatói kurzus — világiak, különösen tanítók és tanítónők bevonásával — üdvös reformokat határozott el a vallásos népoktatás megjavítására s remélhető, hogy ezek meg is termik a maguk gyümölcseit!

Népoktatásunk függő kérdései.

Irta: *Ember Károly*.

IX.

A gyermeklélek tanulmányozásának módszere

IX. A népiskola alsó fokozatán, a 6—8 éves gyermekek között legnehezebb, de legnemesebb feladatai vannak a gyermek lelkét vizsgáló tanítónak. Már

mikor először jelenik meg előtte a gyermek, a beíratás alkalmával, eldől a nagy probléma: vajjon ébred-e oly kölcsönös szeretet és bizalom tanítvány és tanító között, mely megnyitja, föltárja a gyermeki lelket őszintén a tanító előtt. Akinek a népiskola újoncaival dolga volt, aki tényleg tanított a népiskola első osztályában, az megérteni tudja ezt a kijelentésemet: *a nevelő-tanításnak legnagyobb művésze a népiskola első osztályában érvényesül.*

Mikor a gyermek édesanyjával vagy atyjával először lép át az iskola küszöbét, egy nagy talány előtt áll, amelynek megfejtéséhez a gondolat útja akkor nyílik meg számára, mikor a gyermek és a tanító először szembenéznek. Mar úgy lép a gyermek a tanítója elé, hogy az vagy szeretni fogja őt, vagy nem. S azért fürkészi minden mozdulatát, azért figyel minden szavára, arcának legkisebb árnyalataira is, hogy annak ömegállapításával távozhassék: *ja lesz-e a tanító úr hozzá, vagy nagyon szigorú.*

A tanító a beíratás pillanatait ne prédálja el könnyelműen. Gyermekhez, szülőhöz mindig legyen egy-két bizalmat gerjesztő szava. A helyzet meg tudja neki, hogy ettől vagy attól mit kérdezen; azonban attól *ovakodjék, hogy megszokott sablonos kérdésekkel zaklassa a szülőt, a tanulót egyformán.* A gyermektársadalom hamar fölismeri a sablonokat és amint ilyesmit megállapíthat tanítójával szemben, ettől az időtől fogva a naív gyermekesereg jóízű humorának játékszerévé valnak e kérdések. Innen van, hogy a német pedagógusoknak azt a tanulmányozási módját, hogy a kérdések egész sorozatát állítják föl és azokra a szülőktől a beíratás alkalmával feleleteket kívánnak egy úgynevezett *«jellemző»* számára, céljat tévesztett eljárásnak tartom. Ugyan vallja be bárki is: pedagógiai szempontból alkalmas aktus-e a beíratás arra, hogy *a hivatalos adatokon kívül a tanító a szülotől oly ítéleteket kívánjon a beírott gyermek jellemzésére, amelynek nyomán az ő feltett kincset a tanító bácsi lelkileg igazgatni fogja.*

Hivatalos kérdéseink lehetnek: Mi a neve? stb. anyakönyvi adatok. Még azt sem tartom helyesnek, hogy a látás és hallás szervekre vonatkozólag kérdéseket tegyünk föl a szülőkhöz a gyermekek jelenlétében. Alkalmam volt tapasztalni, hogy egy rövidlató gyermek épen azért vonakodott iskolába járni, mert félt attól, hogy *vaksi-nak* fogják gúnyolni tanulótársai. Ez az észlelés győzött meg arról, hogy a testi fogyatékossgát a tanító maga fődözze föl a gyermekben. Ennek megfelelően a tanítás első óraiban, de úgy, hogy a gyermek talán csak sejtse, hogy a tanító tudja azt, hogy ő kissé *süket*, avagy rövidlató, de erről közöttük beszélgetés ne essék.

Ültessük az ily tanulókat az első padokba minden nyilvános indoklása nélkül, hogy ezt miért cselekedtük. Mennyi *védelmet*, mily sok *gyöngédséget* talál a gyermek az ily előrelátó művész nevelői eljárásában! És ugyanígy járjunk el a gyermek szellemi sajátosságainak kutatásában is. Az igazi néptanító számára nem szükségesek mesterkélt kérdések, belátó minden pillanatban és órában minden az összes tanulók lelkébe. Ami pedig mint különlegesség feltűnik előtte, azt följegyzí, ha épen szükséges, de ebből rendszert teremteni annyi volna, mint dobbal fogni a verebet.

A gyermek figyelme annyira éber és oly finom érzékkel igyekszik ő tanítójának szeretetébe és bizalmába jutni, hogy azonnal kételkedés szállja meg,

amint észrevehetően fürkészi őt a nevelő. Olyan, mint a csiga-biga, az első érintésre házikójába zárkózik.

Igaz ugyan, hogy a családi nevelés sokféle viszonyai szerint igen sokféle sajátsgú gyermeki egyéniséggel találkozunk, de ez inkább csak latszólagos és időleges, mert a tanító egyénisége díszponál abban, hogy milyenné legyen a gyermek az új életkörben, az iskolában.

Ha az ő modora szeretetet és bizalmat gerjesztő, tehát igazsgos szigorral bánik minden gyermekkel s ebben semmiféle külső szempont nem befolyásolhatja, akár szegény-gazdag, tiszta avagy mosdatlan, bátor vagy félenk, csendes vagy nyughatatlan, rendes avagy rendetlen, jötehetségü avagy nehezebb felfogásü gyermeket egyformán méltónak ismer szeretetére, sőt azokkal szemben, akikkel a családi nevelés hiányait kell pótolni, vadhajtásait kell nyesegetni, vagy akik nehezebb felfogásüak, ezekkel lelkiismereti kötelességgel többlet törodik, azokkal jobban érzeteti nevelői gondosságát; ez az a művészet, amit az igazi nevelőnek tudnia kell érvényesíteni.

A gyermekek ismerőtehetségét illetőleg a tömeget három minőségü csoportba sorozhatja: vannak jobb, közepes és gyöngébb tehetségü tanulók. Az átlagot azután így állapítja meg: gyöngébb vagy jobb tehetségü-e az osztaly. — Ezekre a megállapításokra azért van szüksége, mert csak így juthat öntudatos és tervszerü munka által a megkívánt eredményhez. Az anyag megválasztásánál és annak feldolgozásánál csak ily észlelés alapján járhat el a tanuló lelki igényeinek megfelelően. Ami a morális jelenségeket illeti, avagy az egyes egyéniségek sajátlagos vonasait, azok észlelése csak az adott esetekre vonatkozzék. Mesterkélt viszonyok előidezésével, avagy sablonos eljárásokkal a gyermektársadalomban megbízható eredményhez a lélek megfigyelését illetőleg nem juthatunk. Fő az, hogy minél több cselekvésre adjunk alkalmat. A céltudatos munka, de főképen a szórakoztató játék, ezek azok a körülmények, amelyekben nyilvánvalóan megállapítható a gyermek képzetartalma, felfogó, feldolgozó, gondolkozó képessége, invenciója és erkölcsi érzéke. Tény, hogy a selekvéseit befolyásoló érzelmek az érzéki élet érdekkörét még nem lépik túl. Csak az ébreszt benne érzelmi mozgalmasságot, ami neki érzékiileg szép, jó és igaz vagy ami őt a kellemestől megfoszthatja, annak útjában áll. Innen ered a vonzódás a viszonylagosan jóhoz és az idegenkedés a viszonylagosan rossz iránt. A nevelő szeretete, lelkiismerete, ébersége potolja tehát az ő hiányzó értelmi és erkölcsi belátását mindannyiszor, amikor az erkölcsi fegyelmzés hatásaival övni és kormányozni kell folyton cselekedni vágyó gyermeki lelkét.

Hogy minő fejlettségre és képzettségre kell jutnia a gyermek lelki tehetségeinek és azok erőinek a fejlődésnek ezen korában, arra nézve a pedagogia mindnyájunkat megtanított és a tanterv nagy vonásokban tájékoztat. Igaz ugyan, hogy a tanterv főleg az intellektuális fejlődés feladatait vázolja, kevesbbé érintve a nevelés által elérendő nevelési eredményeket. De ez általános hiánya a mai rendszernek, amely csak tudásra törekszik, s még a felügyelet sem kutatja, hogy mivé nevelte a tanító a gyermeket, hanem, hogy mit? és mennyit? tudnak a gyermekek. Pedig az élet igényei főleg a nevelés eredményeit sürgetik, mivel a tudás csak *eszköz lehet a boldog életnek és nem egyedüli alapja.*

(Folytatása következik.)

A tanítók fizetésének újabb rendezése.

Irta: Bertalan Vince.

Az «Alkotmány» folyó évi március 25 és 30-án megjelent közleményeire az ezen lap április 22-én és a «Népnevelő» április 2 és 23-án megjelent számaiban Valics Nándor, Schottert Ferenc és Bogáti János kartársaim részéről megírt válaszukra a következőkben adom meg viszonzválaszomat:

Amit írtam, azt megírtam s állításaimat annál inkább fentartom, mert amit eddigelé állítottam, az mind megfelel a valóságnak s mindenben nemcsak a katolikus népoktatás felvirágoztatásának, hanem a tanítók tekintélyének és jólétének emelése érdekében is lelkesen, odaadó buzgósággal iparkodtam munkálkodni s amennyire tehetem, folytatom is.

Ismerem a tanítói életet, hisz 1873. évtől 1894. évig két év kivételével segéd- és kántortanító s azután az esztergomi főegyházmegyei iskolák közgazgatásában alkalmazott tollnok voltam tizenhat éven keresztül. És el merem mondani, hogy éles, körültekintő megfigyeléseimből szerzett tapasztalataim széles méretűek. Ezt talán kötetekre menő közleményeim bizonyíthatnák legjobban.

Sajnálom, hogy egynémely állításom nem tetszik kartársaimnak. Így természet az is, hogy én a tanítói oklevelet nem tartom teljesen egyenértékűnek az érettségivel. Kérem disztingváljunk! Nem azt mondtam, hogy mint a szak tudás bitonyítéka nem egyenlő, mert hisz e tekintetben egyenlőségét az önkéntességre való jogosultsága is támogatja, de engedelmet kérek, ha már ezzel az oklevéllel az egyetemre nem lehet fellépni, akkor bizonyára erre való tekintetből nincs egyenlőnek értékelve az eddigivel szemben. És pedig nem azért ám, mivel teljes értékelés esetén a tanítók az egyetemet ellepnék, hanem egyenesen azért, mivel egynémely tantárgyakból nincs meg a kellő előképzettség, amit az egyetem kíván.

Más tekintetben a tanítói oklevél a közoktatásügyi kormány által annyiban többre értékeltetik, amennyiben az érettségivel rendelkezőtől, ha oklevelet akar szerezni, azt csak teljes tanképesítő vizsgálattal szerezheti meg, tehát a különbözőzeti vizsgálatnak nem ad helyet.

Ez a valódi tényálladék.

A tanító köztisztviselői minőségét illetőleg is fentartom állításomat és pedig azzal a hozzáadással, hogy minden tisztviselő, aki bármiféle címen köztisztviselőnek van minősítve, elsősorban is *köztisztviselői minőségének megvédése* szempontjából van annak minősítve, ami egy jöttát sem von le a tanítói tekintélyből. Csakhogy míg nézetem szerint azok a *köztisztviselők*, akik akár a vármegye, akár az állam közgazgatásának szolgálatában állnak, azok hivatalbeli minőségüknél fogva is rangosztályozottak, a tanítók azonban eddigelé még nem. Mert az igazgatói állás, ha vezető állás is, de csak tiszteletdíj pótlékkal. Holott ha akár szolgálati, akár hivatali szempontból volna rangosztályozva, akkor be kellene állítani a tanítói, az igazgatói, a tanfelügyelői, a tanácsosi rangosztályokat megfelelő fizetési fokozatokkal, mint az a bíróságnál van, ahol a járásbíró bizonyos szolgálati évek után kuriai bíróvá léptették elő, anélkül, hogy de facto abbeli hatáskört töltené be.

Tehát senki sem állíthatja rólam, hogy én a tanító

«köztisztviselői minőségét» kevésbé értékelem, sőt ma is azt állítom, hogy több, mert mint népnevelő, néptanító, ha hivatásának magaslatán áll, ideális szempontból azok fölött áll.

Azt azonban a tanító, a népnevelő fogalmának szintiszta demokratikus jellegénél fogva nem tartom kívánatosnak, hogy a tanítóság rangosztályokba soroztassék, de annál kívánatosabbnak, hogy *fizetése kellő alapfizetéssel a szolgálati évek számának gyarapodásával folyton növekedjék.*

Ami végezetül a tanítói állásnak, vagy csak a vele járó fizetésnek kikapcsolását illeti, a következő megjegyzéseim vannak.

Bár a kántori fizetésnek kikapcsolása erősen egyházjogi kérdés, amennyiben a katolikus iskoláknál az szétválaszthatlan javadalmazásnak tekintetik, annál kevésbé nem tettem ellenvetést, mert kivitele esetén a kántori állást illetőleg vagy külön volna szervezendő, vagy a kántori teendők a tanítóval szerződészerűleg láttatnának el. A kántori állás terheességét illetőleg nem költői állításokkal éltem. Mert tény és tény az, hogy a kisebb javadalmazású kántortanítók kántori teendőket nem szívesen végzik, mihez hozzájárul, hogy a nagy szünetidőben többnyire helyhez vannak kötve. Ezt letagadni nem lehet. Hogy akadnak kántortanítók, akik protestálnak állításom ellen, az örvendetes tény, de hogy sokan vannak, akik állításomnak helyt adnak, az is tagadhatatlan.

Amde nem felejtetem tovább a dolgot, csak azt kérdelem, miként töltenének és kik által töltenének be a kántori állások, ha esetleg az összes felkezeseti iskolák laicizáltatnának. Mert semmi sem lehetetlen a világon. Kik töltik be Franciaországban vagy a közel Stájerországban? Ugy tudom, Stájerországban a tanító nem is vállalhat kántorságot s azért a stájer papoknak nincs okuk kántorukra, azoknak egyházi működésére panaszkodni. annak dacára, hogy kisebb helyeken képzettségük nem üti meg a tanítói képzettség erejét.

Nem áll az, hogy a kántori állás elkülönítésével csapszéket látogató elemek kerülnének azok betöltésére. A kántori állás egy fokkal sem magasabb fokú egyházi szempontból, mint az egyházgondnoki, vagy templomatyai tisztség. Már pedig ezt a tisztséget a legválogatottabb elemek töltik be. Miért ne volna lehetséges a kántori állásokra is ily válogatott elemet képezni és nevelni. Kitől függ ez? Egyedül az egyháztól, akinek módjában kell, hogy álljon a kántorok képzése. Ha egykor, nem is oly régen, kelő felvételi vizsgálat sikeres letvése után az elemi osztályokból fel lehetett lépni a tanítóképzőbe, miért ne lehetne ezt a rendszert a kántorképzésnél is akceptálni, amikor is két-három évi kurzussal elég intelligens kántorokat nyerhetnénk, mint ahogy igen jó tanítók váltak azokból is, kik nem a négy középiskola végzettségével kerültek a képzőbe.

Bármely kérdéshez szólva, rendszerint az eshetőségekkel is számot szoktam vetni, azért írtam úgy a kántori állás avagy fizetés kikapcsolásáról, amint írtam. A kántori teendők végzésére vonatkozóan pedig nehéz velem elhíttetni, hogy bizonyos tekintetből a tanítók nagy többsége nehézményekkel ne álljon elő. Mert magamról jól tudom, hogy a róratéka való koránkelés, azután ahol káplán is volt, egy újabb mise elorgonálása, majd azután a tanítás bizony sokszor egy kicsit nehezemre esett. De azért elvégeztem szívesen. Sőt azon kántortanítók közé tartoztam, akik a körmenetet is szívesen vezették

a kegyhelyre, mint én Kis-Mariacellbe. De hat az idők változtak! Amit eléggé igazol azon körülmény, hogy hacsak a jó kántori beneficium, avagy a kenyszerhelyzet nem tartóztatja a kántortanítók legtöbbször e minőségű állásában megmaradni, valamennyi mind óvakodik attól s minden törekvése oda irányul, hogy állami alkalmazásba jusson, jóllehet, hogy kántortanítói illetménye sokszor több mint az államtanító fizetése.

Kisegítő iskolák.

Irta: *Éltes Mátys.*

A kisegítő-iskolák gyengétehetségű gyermekek oktatására szolgálnak. A gyengétehetségű gyermek a népiskolában csakhamar feltűnik elmaradásával és az által, hogy vele aránylag csekély eredményt is csak nagy idővesztés árán lehet elérni. Mivel pedig az egész osztály néhány gyenge tanuló miatt nem hanyagolható el: az ily gyermek visszamarad, éveken át ill az alsóbb osztályokban, minden eredmény nélkül és mint társai örökös gúnyolódásainak és megáztatásának tárgya: felénk, batortalaná lesz, elméje a behatások iránt érzéketlenné válik. Azonkívül a gyengétehetségű gyermekek gyakori és súlyos testi hibáik miatt az elemi népiskolában a többiekre, különösen egyes érzékenyebb gyermeki kedélyre, káros befolyást is gyakorolnak. Számos adat van arra, hogy pl. hystéria, vitustanc, nehézkór (epilepsia), dadogás és hasonló bajok egyes iskolákban járványszerűleg terjedtek el. Ezekre való tekintettel a gyengétehetségű gyermekek oktatását az elemi iskolára bizni nem tanácsos. Az e téren vezérszerepet vívó német pedagógia az utolsó évtizedekben a gyengétehetségű gyermekek számára külön iskolatermet, úgynevezett kisegítő-iskolát teremtett, mely iskolafajt azóta az összes civilizált nemzetek átvették.

A kisegítő-iskola célja első sorban, hogy a gyengétehetségű gyermekeket egyéniségüknek megfelelő nevelésben és oktatásban részesítse, hogy őket a legszükségesebb gyakorlati ismeretekre tanítsa, hasznos tevékenységre szoktassa, végül, hogy őket beszédbeli s egyéb fogyatkozásaiktól lehetőleg megszabadítsa.

A kisegítő-iskola főleg a népiskolából veszi át a gyengétehetségű gyermekeket. Az általános el fogadott eljárás erre nézve az, hogy a népiskolai tanító, ha egyik tanulóját gyengétehetségűnek tartja, erről értesíti az igazgatót s az illető gyermek behatottabb megfigyelés alá kerül. E megfigyelések alapján a tanév végén a gyermek tanítójából, igazgatójából, a kisegítő-iskola igazgatójából és egyik tanítójából, továbbá a kisegítő-iskola orvosából álló bizottság megvizsgálja őt s ha gyengétehetségűnek találják, felveszik a kisegítő-iskolába. A bizottság határozatát a szülőkkel is közlik: a legtöbb szülő látva azt, hogy gyermeke az elemi iskolában haladni nem képes, készséggel adja őt a kisegítő-iskolába. Több államban törvény rendel, hogy a gyengétehetségű gyermekeket kisegítő-iskolákban kell elhelyezni.

Hazánkban az 1868. évi 38. t. c. szintén megemlékezik a gyengétehetségű tanulókról és kimondja, hogy azok a normális képességű tanulókkal való együttes tanulás alól fölmenthetők.

A kisegítő-iskolába fölvevett tanuló itt, alapos vizsgálat után, képességének megfelelő csoportba kerül. A teljesen kiépített kisegítő-iskola rendszeren hat osz-

tállyal bír s a tanköteles kor így a 14—15-ik évig tart. A gyengétehetségű gyermek a kisegítő-iskolában lassankint egészen átváltozik. Kedélyük fejlődik, élénkek, vidámak a gyermekek s laikus egyénekre a normális gyermekek benyomását teszik. De e mellett a tanulásban is előrehaladnak, sőt vetélkednek egymás között; az a gondolat, hogy ők most kisegítő-iskolában, gyengétehetségű gyermekek közt vannak, soha se bántja őket. A kisegítő-iskolában elért eredmények a várakozást teljesen kielégítik. A kisegítő-iskolákból kikerült gyengétehetségű tanulók 85%-a keresetképes.

A kisegítő-iskolában külön tanterv szerint tanítanak, amely az elemi népiskola harmadik és negyedik osztályának anyagát öleli fel, kibővíve természetesen a legszükségesebb ismeretekkel: a földrajz, történelem, alkotmánytan és a természettudományok köréből. A tanítói eljárás alapját minden gyermek egyéni képességeihez mért pedagógiai eljárás és a sokoldalú, közvetlen szemléltetés képezi. A legnagyobb nehézséget rendszeren a számtan tanítása okozza. Epen azért itt még részletesebb, még behatottabb szemléltetésre van szükség, különösen az alsóbb osztályokban. A gyengétehetségű gyermek nem tud helyes számfogalmakat alkotni, ha azok csak a számszók, vagy a számjegyek útján közölnének vele: azért a számfogalmakat, a tanítás első fokán, állandó számképekhez kötjük. Az állandó számképek lehetnek a dominó alakjai, vagy a hármas körökből alkotott számképek, vagy akár más módon összeállított mennyiségek is. Legcélszerűbb a 10-es körben a számképeket a hármas rendszeren fölépíteni, mert három egymás mellett levő egységet még a gyengétehetségű gyermek is egyszerre föl ismer.*

Tizen felül ugyanezen alapon vagy a páros karikák segítségével állítják össze a számképeket. E célra a kisegítő-iskolák külön számológepeket, úgynevezett gombos számológepeket használnak. Ezek úgy vannak szerkesztve, hogy rájuk a gyermekek kirakhatják az állandó számképeket.

Az olvasásnál kisegítő-iskolákban el van terjedve a fonetikai alapon való olvasás-tanítás, mely egyúttal beszéd-tanítás (javítás) is egyszerre mind.

Fontos, hogy minden tantárgy tanításában a gyermek ne csak passzív, hanem amennyire lehet, aktív is részt vegyen, más szóval, hogy az elméleti tanítást, amikor csak lehet, cselekvéssel kössük össze s abban a gyermek is cselekvőleg vegyen részt.

Különös gondját képezi a kisegítő-iskoláknak a kézügyességi oktatás, mely a gyakorlati élet pályákra készíti elő a növendékeket. A gyengétehetségű gyermek a kisegítő-iskola elvégzése után legtöbb esetben az ipari pályára lép. Egyik fontos feladata a kisegítő-iskolának, hogy növendékeinek továbbképzéséről és iparostanoncoktatásáról gondoskodjék. A legtöbb kisegítő-iskola mellett meg is találjuk ezen továbbképzőket, amelyeknek tantárgyai az olvasás, írás, számolás és rajz, ehhez járul a leányoknál a női

* A hármasával összeállított számképek a következők:

- | | | |
|--------|---------|---------|
| 1. ○ | 6. ○○○ | 9. ○○○ |
| 2. ○○ | 7. ○○○ | 10. ○○○ |
| 3. ○○○ | 8. ○○○ | |
| 4. ○○○ | 9. ○○○ | |
| 5. ○○○ | 10. ○○○ | |

kézimunka és a háztartásban. Ezen továbbképző-iskolák rendszeren három évfolyamúak és az életben szükséges gyakorlati ismeretek nyújtására, illetve azok allandósítására szorítkoznak. A kisegítő-iskolák továbbképzőjének látogatása kötelező azokra a kisegítő-iskolái növendékekre, akik más ipariskolába nem járnak.

A kisegítő-iskolákkal kapcsolatosan segélyzó-egyesületek (bizottságok) működnek, hogy az iskolából kikérült gyengétehetségű tanulókat támogassák, kíváltképpen pedig, hogy testi és lelki állapotuknak megfelelő munkaagakat, velük banni tudó, emberes munkaadókat szerezzenek a rászorultaknak; továbbá, hogy ügyes-bajos dolgaikban: ha katonasághoz, bíróság vagy rendőrség elé kerülnek stb., őket tanácsal ellássák; hogy önállóításukhoz segédkezet nyújtsanak.

Az első kisegítő-iskolát Halleban alapították 1859-ben. Stötzner leipzig-i siketnéma-intézeti tanító röpíratot írt 1864-ben, melyben azok általánosítását sürgette. Ezt követte a dresdeni kisegítő-iskola fölállítása 1867-ben. Majd Leipzig, Elberfeld, Köln s a többi német városok állítottak kisegítő-iskolákat. Ma már Németországnak 230 városában, 800 osztályban, 1000 tanító, mintegy 20 ezer gyengétehetségű gyermeket tanít.

Általában kétféle kisegítő-iskolai rendszerrel találkozunk, az egyik különálló épületben helyezi el a kisegítő-iskolát, a másikkal, mint az elemi iskola parallel osztályával, egyes népesebb elemi iskolák mellett találkozunk. Az előbbi rendszernek sok gyakorlati előnye van az utóbbi fölött. A legtöbb helyen az elemi iskola mellett nyíltak meg a kisegítő-iskolák. Hazánkban az első kisegítő-iskolát 1898-ban állították föl az állami gyógypedagógiai nevelő-intézetben Budán. 1900-ban a pesti oldalon is megnyílt a kisegítő-iskola gyengétehetségű gyermekek számára, a Kazinczy-utcai székesfővárosi elemi népiskola helyiségében. Az iskola, melynek «állami kisegítő-iskola» lett a hivatalos neve, 1902. évtől 1906-ig a siketnéma állami intézetének épületébe költözött; innét bérházba ment (1906—7.); végre 1907. év őszén beköltözhetett a VIII. ker., Mosonyi-utca 6. sz. alatt épült új kisegítő-iskolai helyiségekbe. Az állami kisegítő-iskolának nyolc osztály-helyisége van, melyben 120—130 gyermek helyezhető el. Van ezenkívül három évfolyammal bíró továbbképzője (iparostanonciskolája) a kisegítő-iskolából kilépettek számára.

Az állami kisegítő-iskolával kapcsolatos segélyzó-bizottság a növendékek támogatásával foglalkozik. Van ez iskolában napközi otthon (félinternátus) is szervezve, azon gyermekek számára, akiknek szülei egész nap munkában vannak. Ezek reggeltől estig az iskolában maradhatnak; a tanórákon kívül külön felügyelő felügyelete alatt vannak, ebédet és uzsonnát is az iskolában kapnak. Az ételműt a népkonyha ingyen szállítja a szegényeknek, a tehetősebbek néhány fillért fizetnek érte.

Az állami kisegítő-iskolán kívül van a székesfővárosnak is egy különálló kisegítő-iskolája a III. kerületben levő Miklós-utcában, melynek nyolc osztálya van. Ezenkívül van még vagy hat fővárosi elemi iskolában kisegítő-osztály is. A vidéki városok közül Csongrád, Eger, Szatmár, Debreczen, Kecskemet állítottak eddig kisegítő-iskolákat, több városban pedig folynak az előkészületek a gyengétehetségű gyermekek kisegítő-iskoláinak fölállítására tárgyában. Különösen ki kell emelnünk azt a nagy-

arányú támogatást, melyben a közoktatásügyi miniszterium ezeket a törekvéseket részesíti; kétségtelen, hogy ez által a kisegítő-iskolák rövid időn belül széles körben el fognak terjedni.

A gyengétehetségű gyermekek oktatása.

Írta: Herodek Karoly.

A pedagógia a különválasztások jegyében halad. Iskolákat létesítenek a gyengétehetségű, elmaradott fejlődésű, ideges és gyengeelméjű gyermekek számára. És vajjon, ki tagadná ezen iskolák létesítésének szükséges voltát? A vakok és siketnémák részére már régen külön iskolák és intézetek allanak fenn. Ezen intézetekben a fogyatékos érzékű gyermekek oktatása különleges módszer szerint történik. A vak-ság érzékszervi fogyatkozás és nem szellemi típus, mint a gyengétehetségű- és gyengeelméjűség. A szellemileg fogyatékos gyermekek az érzékűek csoportjából válnak ki. Az érzékszervek tehát nem okvetlen feltételezik a normális elmenőködést. Az érzékűek között találunk sok olyan egyént, akiknek látóképessége nem esökkent meg annyira, hogy vaknak lehetne mondani, de nem is lát olyan jól, hogy a normális szemű ember látóképességével versenyre kelhetne. Kiket nevezhetünk gyengétehetségűeknek? Azokat az egyéneket, akik látószervükkel kisebb tárgyakat, pl. az újság betűit még szemüveg segítségével is nehezen képesek fölfogni; azokat, akik a színeket csak közelről tudják megkülönböztetni; azokat, akik kiterjesztett ujjainkat egy méter távolságon nem képesek túl leolvasni; azokat, akik látnak ugyan, de látóképességeikkel nem tudnak a társadalomban érvényesülni és minden napi kenyerüket megkeresni.

Vizsgáljuk orvosi szempontból, hogy miféle betegségek okozhatnak gyengétehetséget. Dr. Goldzieher Vilmos egyetemi rk. tanár, a vakok budapesti orsz. intézetének szemorvosa a következő betegségeket minősíti olyanoknak, amelyek gyengétehetséget okoznak. A görvélyes szembajokat, amelyek a szem szaruhártyáján székelnek és igen sokszor többekévesbbé áttetsző foltokat hagynak hátra, amelyeket eltávolítani az orvosi tudományoknak nem mindig sikerül. Ezen betegségben szenvedő egyének a finomabb munkára képtelenek s ha mégis foglalkoztatják, e kísérlet a betegség újabb kitörését vonhatja maga után. Ott vannak a fiatalkori túllátóságban (hipermetropia) és asztigmatizmusban szenvedők, akik, még ha szemüvegük van is, csak a legnagyobb megerőltetéssel képesek a tanulást folytatni.

Ott vannak, akik már gyermekkoruk óta nagyobb fokú rövidlátásban szenvednek. Ide sorozhatók azok is, akik a genyes szaruhártyagyulladás következtében veszítették el látóképességüket, de szerencsés operáció következtében egyik vagy mind két szemükön valamelyest látnak. És több más fajta szembetegség van, amely gyengétehetséget von maga után.

Nem érdektelen, hogy milyen állaspontot foglal el a gyengétehetséggel bíró gyermekekkel szemben az iskola. Ugyanis legtöbb szülő, ha gyermeke kifejezetten nem vak, az érzékűek iskoláiba küldi; az iskola nem ismervén fel a gyermek nagyfokú fogyatkozását, rendszerint felveszi. Az ilyen gyermek különösen az írás-olvasásban alig képes a többivel haladni. Ezek aztán az iskolában, mint lusta, javít-

a kegyhelyre, mint én Kis-Mariacellbe. De hát az idők változtak! Amit eléggé igazol azon körülmény, hogy hacsak a jó kántori beneficium, avagy a kenyszerhelyzet nem tartóztatja a kántortanítókat legtöbbször e minőségű állásában megmaradni, valamennyi mind óvakodik attól s minden törekvése oda irányul, hogy állami alkalmazásba jusson, jóllehet, hogy kántortanítói illetménye sokszor több mint az államtanító fizetése.

Kisegítő iskolák.

Irta: *Éltes Mátyás.*

A kisegítő-iskolák gyengétehetségű gyermekek oktatására szolgálnak. A gyengétehetségű gyermek a népiskolában csakhamar feltűnik elmaradásával és az által, hogy vele aránylag csekély eredményt is csak nagy idővesztés árán lehet elérni. Mivel pedig az egész osztály néhány gyenge tanuló miatt nem hanyagolható el: az ily gyermek visszamarad, éveken át ül az alsóbb osztályokban, minden eredmény nélkül és mint tarsai örökös gúnyolódásainak és megaláztatásának tárgya: félenk, batortalan lesz, elméje a behatások iránt érzéketlenné válik. Azonkívül a gyengétehetségű gyermekek gyakori és súlyos testi hibáik miatt az elemi népiskolában a többiekre, különösen egyes érzékenyebb gyermeki kedélyre, káros befolyást is gyakorolnak. Számos adat van arra, hogy pl. hysteria, vitustanc, nehézkör (epilepsia), dadogás és hasonló bajok egyes iskolákban járvány-szerűleg terjedtek el. Ezekre való tekintettel a gyengétehetségű gyermekek oktatását az elemi iskolára bízni nem tanácsos. Az e téren vezérszerepet vívó német pedagógia az utolsó évtizedekben a gyengétehetségű gyermekek számára külön iskolatermet, úgynevezett kisegítő-iskolát teremtett, mely iskolafajt azóta az összes civilizált nemzetek átvették.

A kisegítő-iskola célja első sorban, hogy a gyengétehetségű gyermekeket egyéniségüknek megfelelő nevelésben és oktatásban részesítse, hogy őket a legszükségesebb gyakorlati ismeretekre tanítsa, hasznos tevékenységre szoktassa, végül, hogy őket beszédbeli s egyéb fogyatkozásaiktól lehetőleg megszabadítsa.

A kisegítő-iskola főleg a népiskolából veszi át a gyengétehetségű gyermekeket. Az általános el-fogadott eljárás erre nézve az, hogy a népiskolai tanító, ha egyik tanulóját gyengétehetségűnek tartja, erről értesíti az igazgatót s az illető gyermek behatóbb megfigyelés alá kerül. E megfigyelések alapján a tanév végén a gyermek tanítójából, igazgatójából, a kisegítő-iskola igazgatójából és egyik tanítójából, továbbá a kisegítő-iskola orvosából álló bizottság megvizsgálja őt s ha gyengétehetségűnek találják, felveszik a kisegítő-iskolába. A bizottság határozatát a szülőkkel is közlik: a legtöbb szülő látva azt, hogy gyermeke az elemi iskolában haladni nem képes, készséggel adja őt a kisegítő-iskolába. Több államban törvény rendel, hogy a gyengétehetségű gyermekeket kisegítő-iskolákban kell elhelyezni.

Hazánkban az 1868. évi 38. t.-c. szintén megemlékezik a gyengétehetségű tanulókról és kimondja, hogy azok a normális képességű tanulókkal való együttes tanulás alól fölmenthetők.

A kisegítő-iskolába fölvevett tanuló itt, alapos vizsgálat után, képességének megfelelő csoportba kerül. A teljesen kiépített kisegítő-iskola rendszeren hat osz-

tállyal bír s a tanköteles kor így a 14—15-ik évig tart. A gyengétehetségű gyermek a kisegítő-iskolában lassankint egészen átváltozik. Kedélyük fejlődik, élénkek, vidámak a gyermekek s laikus egyénekre a normális gyermekek benyomását teszik. De e mellett a tanulásban is előrehaladnak, sőt vetélkednek egymás között; az a gondolat, hogy ők most kisegítő-iskolában, gyengétehetségű gyermekek közt vannak, soha se bántja őket. A kisegítő-iskolában elért eredmények a várakozást teljesen kielégítik. A kisegítő-iskolákból kikerült gyengétehetségű tanulók 85%-a keresetképes.

A kisegítő-iskolában külön tanterv szerint tanítanak, amely az elemi népiskola harmadik és negyedik osztályának anyagát öleli föl, kibővíve természetesen a legszükségesebb ismeretekkel: a földrajz, történelem, alkotmánytan és a természettudományok köréből. A tanítói eljárás alapját minden gyermek egyéni képességeihez mért pedagógiai eljárás és a sokoldalú, közvetlen szemléltetés képezi. A legnagyobb nehézséget rendszeren a számtan tanítása okozza. Épen azért itt még részletesebb, még behatóbb szemléltetésre van szükség, különösen az alsóbb osztályokban. A gyengétehetségű gyermek nem tud helyes számfogalmakat alkotni, ha azok csak a számszók, vagy a számjegyek útján közöltetnek vele: azért a számfogalmakat, a tanítás első fokán, állandó számképekhez kötjük. Az állandó számképek lehetnek a dominó alakjai, vagy a hármas körökből alkotott számképek, vagy akár más módon összeállított mennyiségek is. Legcélszerűbb a 10-es körben a számképeket a hármas rendszerre fölépíteni, mert három egymás mellett levő egységet még a gyengétehetségű gyermek is egyszerre föl-ismer.*

Tizen felül ugyanezen alapon vagy a páros karikák segítségével állítják össze a számképeket. E célra a kisegítő-iskolák külön számológépeket, úgynevezett gombos számológépeket használnak. Ezek úgy vannak szerkesztve, hogy rájuk a gyermekek kirakhatják az állandó számképeket.

Az olvasásnál kisegítő-iskolákban el van terjedve a fonetikai alapon való olvasás-tanítás, mely egyúttal beszéd-tanítás (javítás) is egyszerre.

Fontos, hogy minden tantárgy tanításában a gyermek ne csak passzív, hanem amennyire lehet, aktív is részt vegyen, más szóval, hogy az elméleti tanítást, amikor csak lehet, cselekvéssel kössük össze s abban a gyermek is cselekvőleg vegyen részt.

Különös gondját képezi a kisegítő-iskoláknak a kézügyességi oktatás, mely a gyakorlati életpályákra készíti elő a növendékeket. A gyengétehetségű gyermek a kisegítő-iskola elvégzése után legtöbb esetben az ipari pályára lép. Egyik fontos feladata a kisegítő-iskolának, hogy növendékeinek továbbképzéséről és iparostanoncoktatásáról gondoskodjék. A legtöbb kisegítő-iskola mellett meg is találjuk ezen továbbképzőket, amelyeknek tantárgyai az olvasás, írás, számolás és rajz, ehhez járul a leányoknál a női

* A hármasával összeállított számképek a következők:

- | | | |
|--------|--------|--------|
| 1. ○ | 6. ○○○ | 9. ○○○ |
| 2. ○○ | ○○○ | ○○○ |
| 3. ○○○ | ○○○ | ○○○ |
| 4. ○○○ | ○ | ○○○ |
| 5. ○○○ | ○○○ | ○○○ |
| | ○○○ | ○○○ |
| | ○○○ | ○○○ |
| | ○○○ | ○○○ |

kézimunka és a háztartásban. Ezen továbbképző-iskolák rendszeren három évfolyamúak és az életben szükséges gyakorlati ismeretek nyújtására, illetve azok állandósítására szorítkoznak. A kisegítő-iskolák továbbképzőjének látogatása kötelező azokra a kisegítő-iskolai növendékekre, akik más ipariskolába nem járnak.

A kisegítő-iskolákkal kapcsolatosan segélyező-egyesületek (bizottságok) működnek, hogy az iskolából kikérült gyengétehetségű tanulókat támogassák, kíváltképpen pedig, hogy testi és lelki állapotuknak megfelelő munkaagakat, velük bánni tudó, emberes munkaadókat szerezzenek a rászorultaknak; továbbá, hogy ügyes-bajos dolgaikban: ha katonasághoz, bíróság vagy rendőrség elé kerülnek stb., őket tanácsal ellássák; hogy önállóításukhoz segídekzet nyújtsanak.

Az első kisegítő-iskolát Halleban alapították 1859-ben. Stötzner leipzig-i siketnéma-intézeti tanító rőpiratot irt 1864-ben, melyben azok általánosítását sürgette. Ezt követte a dresdeni kisegítő-iskola föllállítása 1867-ben. Majd Leipzig, Elberfeld, Köln s a többi német városok állítottak kisegítő-iskolákat. Ma már Németországnak 230 városában, 800 osztályban, 1000 tanító, mintegy 20 ezer gyengétehetségű gyermeket tanít.

Általában kétféle kisegítő-iskolai rendszerrel találkozunk, az egyik különálló épületben helyezi el a kisegítő-iskolát, a másikkal, mint az elemi iskola parallel osztályával, egyes népesebb elemi iskolák mellett találkozunk. Az előbbi rendszernek sok gyakorlati előnye van az utóbbi fölött. A legtöbb helyen az elemi iskola mellett nyitlak meg a kisegítő-iskolák. Hazánkban az első kisegítő-iskolát 1898-ban állítottak föl az állami gyógypedagógiai nevelő-intézetben Budán. 1900-ban a pesti oldalon is megnyitlak a kisegítő-iskola gyengétehetségű gyermekek számára, a Kazinczy-utcai székesfővárosi elemi népiskola helyiségében. Az iskola, melynek «állami kisegítő-iskola» lett a hivatalos neve, 1902. évtől 1906-ig a siketnéma állami intézetének épületébe költözött; innét bérházba ment (1906—7.); végre 1907. év őszén beköltözhetett a VIII. ker., Mosonyi-utca 6. sz. alatt épült új kisegítő-iskolai helyiségekbe. Az állami kisegítő-iskolának nyolc osztály-helyisége van, melyben 120—130 gyermek helyezhető el. Van ezenkívül három évfolyammal bíró továbbképzője (iparostanonciskolája) a kisegítő-iskolából kilépettek számára.

Az állami kisegítő-iskolával kapcsolatos segélyző-bizottság a növendékek támogatásával foglalkozik. Van ez iskolában napközi otthon (félinternátus) is szervezve, azon gyermekek számára, akiknek szülei egész nap munkában vannak. Ezek reggeltől estig az iskolában maradhatnak: a tanórákon kívül külön felügyelő felügyelete alatt vannak, ebédet és uzsonnát is az iskolában kapnak. Az ételneműt a népkonyha ingyen szállítja a szegényeknek, a tehetősebbek néhány fillért fizetnek érte.

Az állami kisegítő-iskolán kívül van a székesfővárosnak is egy különálló kisegítő-iskolája a III. kerületben levő Miklós-utcában, melynek nyolc osztálya van. Ezenkívül van még vagy hat fővárosi elemi iskolában kisegítő-osztály is. A vidéki városok közül Csongrád, Eger, Szatmár, Debreczen, Kecskemet állítottak eddig kisegítő-iskolákat, több városban pedig folynak az előkészületek a gyengétehetségű gyermekek kisegítő-iskoláinak föllállítása tárgyában. Különösen ki kell emelnünk azt a nagy-

arányú támogatást, melyben a közoktatásügyi miniszterium ezeket a törekvéseket részesíti; kétségtelen, hogy ez által a kisegítő-iskolák rövid időn belül széles körben el fognak terjedni.

A gyengétehetségű gyermekek oktatása.

Irta: Heródek Károly.

A pedagógia a különválasztások jegyében halad. Iskolákat létesítenek a gyengétehetségű, elmaradott fejlődésű, ideges és gyengeelméjű gyermekek számára. És vajjon, ki tagadná ezen iskolák létesítésének szükséges voltát? A vakok és siketnéma részére már régen külön iskolák és intézetek állanak fenn. Ezen intézetekben a fogyatékos érzékű gyermekek oktatása különleges módszer szerint történik. A vak-ság érzékszervi fogyatkozás és nem szellemi típus, mint a gyengétehetségű- és gyengeelméjűség. A szellemileg fogyatékos gyermekek az érzékűek csoportjából válnak ki. Az ép érzékszervek tehát nem okvetlen feltételezik a normális elmenőkődést. Az érzékűek között találunk sok olyan egyént, akiknek látóképessége nem csökkent meg annyira, hogy vaknak lehetne mondani, de nem is lát olyan jól, hogy a normális szemű ember látóképességével versenyre kelhetne. Kiket nevezhetünk gyengétehetségűeknek? Azokat az egyéneket, akik látószervükkel kisebb tárgyakat, pl. az ujság betűit még szemüveg segítségével is nehezen képesek fölfogni; azokat, akik a színeket csak közelről tudják megkülönböztetni; azokat, akik kiterjesztett ujjainkat egy méter távolságon nem képesek túl leolvasni; azokat, akik látnak ugyan, de látóképességeikkel nem tudnak a társadalomban érvényesülni és minden napi kenyerüket megkeresni.

Vizsgáljuk orvosi szempontból, hogy miféle betegségek okozhatnak gyengétehetséget. Dr. Goldzieher Vilmos egyetemi rk. tanár, a vakok budapesti orsz. intézetének szemorvosa a következő betegségeket minősíti olyanoknak, amelyek gyengétehetséget okoznak. A görvélyes szembajokat, amelyek a szem szaruhártyáján székelnek és igen sokszor többekévesbbé áttetsző foltokat hagynak hátra, amelyeket eltávolítani az orvosi tudományoknak nem mindig sikerül. Ezen betegségben szenvedő egyének a finomabb munkára képtelenek s ha mégis foglalkoztatják, e kísérlet a betegség újabb kitérését vonhatja maga után. Ott vannak a fiatalkori túllátásban (hipermetropia) és asztigmatizmusban szenvedők, akik, még ha szemüvegük van is, csak a legnagyobb megerőltetéssel képesek a tanulást folytatni.

Ott vannak, akik már gyermekkoruk óta nagyobb fokú rövidlátásban szenvednek. Ide sorozhatók azok is, akik a genyes szaruhártyagyulladás következtében veszítették el látóképességüket, de szerencsés operáció következtében egyik vagy mind két szemükön valamelyest látnak. És több más fajta szembetegség van, amely gyengétehetséget von maga után.

Nem érdektelen, hogy milyen állaspontot foglal el a gyengétehetséggel bíró gyermekekkel szemben az iskola. Ugyanis legtöbb szülő, ha gyermeke kifejezetten nem vak, az érzékűek iskoláiba küldi; az iskola nem ismervén fel a gyermek nagyfokú fogyatkozását, rendszerint felveszi. Az ilyen gyermek különösen az írás-olvasásban alig képes a többivel haladni. Ezek aztán az iskolában, mint lusta, javít-

hatatlan tanulók szerepelnek, ha pedig valamely mesteremberhez kerülnek, sokszor kegyetlen bánthatatásoknak vannak kitéve, mert azt tételezik föl róluk, hogy munkájuk eredménytelensége rosszakaratukban rejlik. A szülők ily esetekben tanács-talanul allanak. Az iskola mindenképen szabadulni akar a gyermektől, de nem képes. A szülő szívesen segítene a gyermek állapotán, de nem tud rajta segíteni. Nehány éven át ismétli az osztályokat, míg végre kiöregszik az iskola padjaiból és inasnak kerül. Nem ritkán megtörténik, hogy ily gyermeket, különösen a fővárosban, a vakok intézetébe küld a tanító. A vakok intézete azonban az ilyen gyermeket, az intézet tulajdonképeni rendeltetésének figyelmen kívül hagyása nélkül, nem veheti föl.

Nezetünk szerint ilyen gyermekek száma hazánkban több száza tehető, dr. Fejér szemorvos szerint több van, mint vak gyermek. A vak gyermekek számát pedig a legutóbbi statisztika 1500-ra teszi. Ép azért helyesen mondja dr. Goldzieher: „Az orvosi tudomány szempontjából tehát követelnünk kell, hogy az oktatásnak oly neme létesíttessék, mely a látószerveket a lehető legcsekélyebb mértékben vegye igénybe, mely a vakok oktatásához hasonlítson ugyan, de azzal még se legyen azonos. Hiszen nem teljesen vakokról, hanem csak gyengélátókról van szó, kiknek látása, miután fejlődési korukban kiméltetik, tetemesen fejlődik. A gyengélátással bíró gyermekek a részükre föllallított iskolákban meg lesznek kímélve ama kellemetlen helyzettől, amely ez idő szerint osztályrészüik. Sok gyermek látóképessége erősödni fog és visszaadható lesz a látók társadalmanak; többnek a szeme világa óvatik meg a teljes elpusztulástól; legnagyobb részük pedig visszanyeri elveszettnek mondható önbecsítését. Mindezek olyan értékek, melyek szerint indokolt, hogy e szerencsétlenek részére külön iskolatípus szerveztessék.

A gyenge látással bíró gyermekek részére megfelelő az externatusos intézet is, mert ezek a gyermekek az utakon elég biztosan tudnak tájékozódni, ha az utat megszokták, könnyen eljutnak az intézetbe. Az iskola kísérletképen a vakok budapesti intézetével kapcsolatosan volna megnyitandó. A tanulók fölvetélét az intézet igazgatója, szemorvosa és a testületből delegált egy tag vegezné. Szükségtelennek tartom fölemlíteni, hogy a fölvetel körül a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni. Az intézetben, mely egyelőre mintaul szolgálja hasonló intézetek létesítéséhez, vakok oktatására képesített gyógy-pedagógiai tanárok működnek.

Az iskolába egyelőre tanköteles korban levő gyermekek nyernének fölvetelt. Az oktatás az elemi iskolák részére megszabott anyagkörben mozogna, tanulmányaik végeztével pedig valamely hivatásban nyernének kiképzést. Legfontosabb annak a kérdésnek a megoldása, hogy hogyan történék az írás-olvasás elsajátítása. Ennek a kérdésnek a megítélésénél, két szempont vehető figyelembe. Az egyik a növendék-anyag látóképessége, amely két csoportra osztható, t. i. olyanokra, akiknek a látóképessége a szemnek mérsékelt használatával javulni fog és olyanokra, akiknek a látóképessége, bármely csekély használat által, csökkenést mutat. Miután ennek megállapítása szakismeretet kíván, a szemorvos hatáskörébe volna utalandó. Ha a növendékanyag ilyenén szeptválasztása megtörtént, a pedagógus kötelessége lesz megállapítani az írás-olvasási módok alkalmazását. Az a nézetünk, hogy a progresszív

látással bíró gyengeszemű gyermekek részére leghevesebb a nagy kövér nyomtatott betűknek használata. Olvasókönyveik tehát ilyen kövér betűkkel nyomtatnának. Az írástól egyelőre tartózkodniok kellene és csak akkor volna elővehető élenk színezettel vonalzott írkák segítségével, ha a szemorvos elég erősnek találná a szemét az írás műveletéhez. Azon növendékek részére, kiknek látóképessége destruktív természetű, a dombornyomasú írás-olvasási rendszer volna alkalmazandó. Az ilyen gyermekek bekötött szemmel a tapintó érzék segítségével írának és olvasnának. Ez által elérnők azt, hogy a látóképességük pusztulása megmentetnék s ha mégis bekövetkeznék a vakság, tapintó képességük annyira fejlett volna, hogy ezen érzékszervvel a további tanításuk nehézséggel alig járna.

Keresztény szociális ügyek.

A szociális szakosztály tagjai.

(Folytatás.)

Keller Jenő kántortanító, Bartha Béla tanító, Keller Erzsébet tanítónő. Praudik Dezső tanító, Borz Lajos kántortanító, Orbán József tanító, Heil Ede kántortanító, Bognár István főtanító, Kovács Gábor tanító, Wagner Károly kántortanító, Puschitz Lajos főtanító, Hoffmann Mátyás tanító, Zalka Ferenc kántortanító, Balga István kántortanító, Szabó János igazgató-tanító, Schilla Béla tanító, Járányi Lajos kántortanító, Járányiné Hellmich Mária tanítónő, Freisz János tanító, Hisztai Kálmán kántortanító, Ersey Géza kántortanító, Doczkalik Jenő, Duchon Árpád tanító, Essert János plébános igazgató, hitoktató, Milla Antal kántortanító, özv. Tarczalné Hummel Janka tanítónő, Gretsche Bódog tanító, Füzési János kántortanító, Vojticek József plébános. Mihályák Szever kántortanító, Obrincsák Etel tanítónő, Karácsony József főtanító, Korenchy Rezső kántortanító, Paulus Ignác kántortanító, Mondik István főtanító, Montskó István tanító, Verseghy Imre főtanító, Matthey Ferenc kántortanító, Leboda László kántortanító, Pápes István kántortanító, Havlin Gyula tanító, Virsik János kántortanító, Kemény Rezső tanító, Matua Domokos tanító, Nagy Péter h.-plébános, Fekete Győző főtanító, Szecsányi Gyula esp.-plébános, Sípos Rózsika tanítónő, Kardhordó István plébános, Kossányiné Bohon Erzsébet, Matthey Angel, Matthey Margit tanítónő, Paxy Etelka tanítónő, Juhász István kántortanító, Fröhlich Paula tanítónő, Horváth István kántortanító, Gundelman János kántortanító, Fehér Ferenc tanító, Jakab János főtanító, Szever József tanító, Magyar Dezső tanító, Sárkány Antal kántortanító, Balogh Ferenc kántortanító, Pásztor Jenő tanító, Csányi Péter kántortanító, Koleszárits Károly kántortanító.

(Folytatjuk.)

A IV. egyetemes kath. tanítói gyűlés.

Hozzászólások.

Kántortanítók sérelmei.

Nap-nap után halljuk, olvassuk, sőt legutóbb a sopronvármegyei közigazgatási bizottság is foglalkozott Zemplén vármegye átirata kapcsán a fenti ügygel, mely-

nek eredményeképp oly határozatot hozott, hogy a magas kormány oly értelemben keresendő meg, hogy a kántortanítók javadalmi jegyzőkönyvében megállapított tanítói fizetés egészítessék ki a törvényes minimumig, míg a kántori fizetés ne tudassék be az alapfizetésbe, mi alapján véve ugyan már haladást jelent, de a méltányos, igazságos megoldást még ez sem biztosítja, mert, ha a dolgot közelebbről vizsgáljuk, ez csak olyan nesze semmi, fogd meg jól. Hogy miért, ezt mindjárt meglátjuk.

Amely kántortanítónak a javadalmi jegyzőkönyv csak úgy átlagosan osztja szét a jövedelmét, t. i. nincs tüzetesen körülírva, mi a kántori, mi a tanítói jövedelem, amint hogy nem is lehet, mivel kezdetben talán az egész kántori jövedelem volt, ott egyszerűen 50% arányban felét ide, felét oda írják, de legtöbb esetben a tanítói jövedelemhez többet számítanak s így kántori jövedelem alig marad valami, holott régente, mikor a lelkészek látták el a népoktatást, az összes jövedelem, ami föld és parbert képezte, mind kántori fizetés volt csak később toldatott meg csekély készpénzzel, minek fejében aztán el kellett végezni az akkori primitív tanítást is és ráfogták a jövedelemre, hogy az kántortanítói.

Már most, ha egy oly kántortanítói állásnál, mely összesen mondjuk 500 koronára van értékelve, a kántori jövedelem körülbelül 220 korona, ennyivel tehát, ha a tisztán tanítói egészítik ki, a kántortanítónak látszólag több jövedelme lenne. Igen ám, csak hogy ez nagyobb-részt a pargabonából jött össze s ha mihamarabb ez be lesz váltva — ami óhajtható is — akkor, amit a kántortanító ez ideig a gabona hullámszáj árából s esetleg a párok szaporulata után nyert, az az egységes beváltási árba leittetvén, igen-igen elenyésző csekély haszna, mondjuk talán 30—40 korona nyeresége lesz. Ez lesz aztán ismét a fizetésjavítás!

Nem itt kell tehát a jövedelem fokozást és a méltányosságot keresni, hanem máshol.

Hiba volt már 93-ban a jövedelem összeírásnál, midőn az egyházmegyei hatóságok megengedték, hogy a két összekuszált jövedelem egy levélre vétessék s míg az osztálytanítók a készpénzfizetés után élvezték a kiegészítést, addig a kántortanítók a két jövedelem után.

Már akkor lehetett volna a kántortanítóknak tanítói jövedelemként ugyanazt a legcsekélyebb 100 korona készpénzt tanítói alapfizetésként adni, amely után a legtöbb osztálytanító fizetése kiegészítették. Természetesen ahol az akkori községi pótdadók többet is megbírtak volna, vagy ahol a díjlevélben több készpénz szerepelt, ott lehetett volna magasabb alapfizetéssel is dotálni, a többi pedig u. m. pargabona, föld, hús, bor, csirke, só stb. járandóság maradt volna a kántornak, így aztán nem állott volna be az a mostani anomália, hogy míg egy-részt a kisebb jövedelmű kántortanítói állást mindenki siet nagyobbba föléserélni, másrészt az ilyen állásokra oklevélkülkieket is kénytelenek választani. S miért van ez? Mert a két jövedelem egyet sem ér s az illető nem tudja, kántorságért-e vagy tanítóiért kapja-e a morzsákat.

Azt hiszem, már az elmondottakból is kiviláglik azon intencióm, illetve javaslatom, hogy oda hassunk, hogy a két jövedelem illetén, illetve oly megosztást nyerjen, hogy minden kántortanító a világi hatóságtól esupán tanítói fizetésről szóló díjlevelet kapjon, míg az egyházmegyei hatóság részéről szerződésben kötelezze magát a kántori teendőket elvállalására, mit, ha esetleg időközben nem volna képes megtenni, úgy helyette azon jövedelemért valamelyik osztálytanító, esetleg valamelyik nyugdíjas kántortanító teljesíthetné, kikre egyébként is igen-igen ráférne az efféle jövedelem.

Természetesen az ekként megosztott kántori javadalmat faluhelyen 800—1000 korona tényleges értékű jövedelemnél — a mellékjárulékokon kívül — kevesebb nem lehetne, hisz napjainkban 2—5-ször ilyen jövedelmű kántori állás is van, mihez még legkevesebb egy szoba konyhával ellátott lakás vagy ennek megfelelő lakbér is számítanék.

Hy körülmények között aztán talán szívesebben lemondana a kántortanító is az örömmel funkciót végzendő osztálytanító javára a 40—50 filléres mellékjövedelemről,

mi mellett aztán ő is jobban kiképezhetné magát a kántoriakat illetőleg.

Igy lenne a két állás külön-külön elvben, tényleg azonban együvé tartoznának, mint az olyan állami tanítói jövedelem, ahol kántorit is kell végezni külön díjért, vagy akár a községi kántortanítói állás, ahol ugyan egy díjlelvél van a két jövedelem, de csak a tanítói fizetéshez kapja a kiegészítést, a kántori nem jön számításba.

Igy a fizeteskülönbség is jól megszűnne, ami annyira vándorlásnak az oka.

Nincs tehát más hátra, mint ezen szerény, jogos kérelmünkkel a IV. egyetemes kath. tanítói nagygyűlés elé lépve a nagyméltóságú püspöki kar útján — még mielőtt az aránytalanul megosztott két jövedelemből a tisztán tanítói fizetés képezne a fizeteskiegészítést illetve a tanítói fizetés alapját — oda hatni, hogy az összes kath. kántortanítók fizetése ily megosztást nyerjen

Vica.

Kulcsár Imre kántori.

A IV. egyetemes kath. tanítói gyűlés figyelmébe bátor-kodom ajánlani a kincstári tanítók sérelmét: a próbaévet.

A kincstári tanítót csak a két próbaév leteltevel erősíti meg állásában s ennél fogva rendes tanítói minősége is csak végleges kineveztetése idejétől számítódik. Ennek nagy kárát vallja úgy a nyugdíj, valamint a korpótlék igényel is, mert ez az év be nem számítódik.

Töröltessék el tehát a kincstári tanítók próbaéve is, mert a mai tanítóképzés áll olyan színvonalon, hogy erre szükség nincsen. Az oklevelet nem adják hiába, fölösleges még egy évig próbát állni ki!

Ha az állami és többi felekezeti tanítóknál nincs szükség próbaévre, csak a kincstáriak részesüljenek ebben a szerencsében? Bizony nem jól esik lemondani egy évi korpótlékról akkor, mikor már azt — ha kincstári címünk nem volna — egy évvel előbb élvezhetnénk!

Dobrováralja.

Mähr Mariska.

HIREK.

A Rendtartási szabályzat jóváhagyása. Lapunk zártkör tartotta a nagyméltóságú püspöki kar tanácskozását s miként értesülünk, a kath. népoktatási intézetek Rendtartási szabályzatát jóváhagyta s ezzel egy régi szükséglete teljesült az érdekelt intézeteknek és iskoláknak.

Két tanítógyűlés. E héten két nagyfontosságú tanítógyűlés folyt le; az egyik az érsekújvári vidéki népnevelők egyesületének udvardi köréé, a másik a tata kisbérvidéki róm. kath. tanítói köré volt. Mindkét gyűlésről lapunk jövő számában közlünk kimerítő tudósítást.

Tisza István gróf a tanítókról és az állami népoktatásról. A nagyszalontai egyházmegye közgyűlésén Tisza István gróf, midőn szó volt arról, hogy egyik ref. felekezeti iskola elállamosításához a hozzájárulás kimondassék, egyik estilap közlése szerint a kiváló államférfiú ezeket jelentette ki: Én a magam részéről ellenzem a kérelem teljesítését, mert nem tartom helyesnek a népoktatás államosítását. Sajnos, olyan áramlatok érvényesülnek a magyar tanítói kar körében, hogy a tanítók egy része ma már, ha nem is istentagadó, de legalább vallásellenes és az egyháznak örködni kell a gyermekek vallásos nevelésén. Ezért a kérelem elutasítását javasolom. És a közgyűlés elutasította a kérelmet.

Esztergomvidéki róm. kath. Népnevelők Egyesülete 1911. évi május hó 8-án délelőtt 10 órakor Esztergom-ban, a városház gyűléstermében rendes évi közgyűlést tart a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó és előterjesztések. 2. Titkári jelentés. 3. A süketnémáról, oktatásuk módjáról és ezzel kapcsolatban a gyermekek értelméhez való lezállásról. Előadó: Lett József süketnéma int. tanár. 4. Magyarországi Tanítóegyesületek Orsz. Szövetségéből való kilépésről. Előadó: Bertalan

Vince ny. tankép. tanár. 5. Tanítók társadalmi helyzetének rendezése (az 1907. XXVII. t.-c. revíziója.) Előadó: *Kücsera Gyula* keméndi főtanító. 6. Leánypatronáge-ok működéséről jelentések. 7. Indítványok. 8. Himnusz.

Pacsá-nagykapornaki esp. ker. egyesített tanító-körök 1910. évi május hó 9-én délelőtt 9 órakor Zalaszentivánon közgyűlést tart a következő tárgysorral: 1. Szent mise. 2. Elnöki megnyitó. 3. A múlt évi közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 4. Gyakorlati tanítást tart *Stampf Ilona* petőhenyei tanító. 5. Mit tehet a községben a tanító az olvasóköri és szövetkezeti megalakítása szervezése és fölvirágoztatása körülményéről értekezést tart *Szila Boldizsár* nagykapornaki kartárs. 6. A IV. egyetemes kath. tanítói nagygyűlés telenek tárgyalása és ezzel kapcsolatban két kiküldött megválasztása. Előadó: *Tamássy Géza* kállosi kartárs. 7. Indítványok tárgyalása melyek legkésőbb május 5-ig elnöknel benyújtandók. 8. Pénztárvizsgálat és tagsági díjak betétele.

Madarak és Fák Napjának idei megünneplése tárgyában kérelmet intézett az Országos Állatvédő-Egyesület Magyarország összes iskoláihoz a Néptanítók Lapjának április elsei számában, melynek végén kérte az iskolák vezetőit, hogy a közölt kérdések szerint tegyenek jelentést tanfelügyelőségükhöz az ünneplés után. E jelentésekhez nyomtatott kérdő ívet is küld az Országos Állatvédő Egyesület (Budapest, IX. ker. Ernő-utca 11-13.) A beérkezett jelentésekből *évkönyvet* állít össze az Országos Állatvédő Egyesület és azt megküldi minden tanügyi hatóságnak és minden jelentéstevőnek. Az Országos Ifjúsági Madarvédő Liga fogadalmi nyomtatványait, valamint mintafelolvasásokat is, kívánatra ingyen küld az Országos Állatvédő Egyesület az iskoláknak.

TÁJÉKOZTATÓ.

Ki tagja hivatalból az iskolaszéknek? A főtanító csak akkor tagja az iskolaszéknek, ha a tantestület őt küldi ki iskolaszéki képviselőül. **Tanítóórvák ellátása.** (L. J.) A tanító árvája életének 16 éves koráig tarthat igényt segélypénzre. Forduljanak rendkívüli segélyért a kir. tanfelügyelőség útján a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETE.

T. J. Várja be az utalványozást. Kérjen értesítést az egyházi tanfelügyelőségtől, mert ha megkapta az említett ösztöndíjat, akkor az elintézésről a tanfelügyelőség tudomással bír. A miniszterium oda küldi az okmányokat is. **D. Ó.** Feleltünk. — **T. J. 1.** A tanítói fizetés addig illeti meg, amíg az állásáról le nem mond. Ha pedig lemond az évvégén, akkor a két hónapra nem élvezi a fizetést. 2. A díjlevélben kikötött teendői alól csak a fenntartó előterjesztésére menthető föl. — **«Anonym.»** A kir. tanfelügyelők számára kiadott utasítás intézkedik: abban az 1868. évi XXXVII. t.-c. 11. §-ában megállapított állami legfőbb felügyeleti jog alapján vannak felsorolva a kir. tanfelügyelő látogatásának teendői a hitfelekezeti iskola tanítását és nevelését illetőleg. — **H. G.** Forduljon a Nemzeti Torna-egylet titkári hivatalához kérelemmel; a szükséges felvilágosítást onnan készséggel megadják. — **«R. u. J.»** 1. Nem. A magánvizsgálat alkalmával beírja az anyakönyvbe. 2. Bárhöl vizsgálhat. 3. Vizsgáztathatja a bizottság előtt. 4. A vizsgadíjat az egyházi főhatóság állapítja meg. Az új Rendtartási szabályzat erről is intézkedik. 5. Igen, kétszeresen számít az oklevél alapján.

Tartalom. *Óveges Kálmán:* Nem mi rajtunk mulik! — (L.): A vallásoktatás Olaszországban. — *Ember Károly:* Népoktatásunk függő kérdései. IX. — *Bertalan Vince:* A tanítók fizetésének újabb rendezése. — *Étes Mátyas:* Kíséítő iskolák. — *Herodek Károly:* A gyengéltetési gyermekek oktatása. — *Keresztény szociális ügyek.* — *A IV. egyetemes kath. tanítói gyűlés.* — *Hírek.* — *Tájékoztató.* — *A szerkesztőség üzenetei.*

Wegenstein Lipót és Fia

első délmagyarországi orgonaépítő műintézet, villamos üzemre berendezve
TEMESVÁROTT.



Sürgöncím: WEGENSTEIN.

Szállítanak kifizető, legújabb rendszer szerint készített pneumatikus orgonát, bármily nagyságban a legolcsóbb árak mellett. Mindenféle javításokat, átépítéseket, kitesztítést, hangelásokat, valamint orgonák évi gondozását, jó karban tartását **olcsón vállalunk.** Költségvetéssel és rajzokkal kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk.
378 1-12

Gyógynövényeket

vásárol és gyűjtési utasítást készséggel küld: 372 1-3

FISCHER IZIDOR, Zalaegerszeg.

Stampay ének- és imakönyve

bővíve is félvászonban 30 fill., egészvászonban 50 fill. Tízre egy ingyen, bővítt kotta is egyszer ingyen. Kapható bőr-, barsony-, selvem-, plüss- és celluloid-kötésekben is 3-4 koronás árakban. **KÖBÖLKUTON, Esztergomme yében.** 350 2-10



Eredeti Zimmermann, Laubeger, Förster-féle csakis elsőrangú gyártmányok.

Zongorák, pianinok.

Képviselője

Hörl Nándor, Pozsony, Ventur-utca 24.

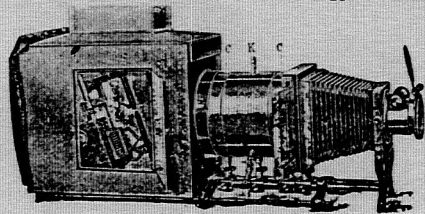
Csak azonnali készpénzfizetésre. Tanároknak szerfelett előnyárak. ■■ Prospektus ingyen.

MARX és MÉREI

tudományos műszerek gyára

VI., BULCSÚ-UTCA 7. : : : TELEFON 21-06.

Velítógépek, diapositívek, fizikai és egyéb tanítási eszközök.



Felekezeti iskolák teljes felszerelése az új tantervszerint.

Árjegyzékek díjtanulmányok küldetnek.

404-26

PÁLYÁZATI HIRDETÉSEK

A nmélt. püspöki kar határozata köte-
lezőnek nyilvánította a katolikus nép-
oktatási intézetek pályázatainak a «Nép-
nevelő»-ben való közzétételét.

KIADÓHIVATAL :
Szent-István-Társulat Budapest.
A KIADÓHIVATAL FŐNÖKE :
LOVÁSZY DEZSŐ.

Pályázati hirdetések minden egyes sza-
vánal egyszeri közlése 6 fillér. Csakis
azon pályázatok közöltnének, melyek-
nek díja előre lefizettetett.

A lapot kérjük gondosan megőrizni. Reklamációkat csakis 8 napon belül veszünk
figyelembe. Későbbi pótlásokat példányonként 30 fillér beküldése ellenében teljesítünk.

Esztergomi érseki megye.

Radimói (Nyitra m.) kántortanítói tót tannyelvű
állásra május 25-ig pályázat hirdettek. Lakása két szoba,
konyha, kamara, pince, szin, istálló és öl. Javadalma-
zása: készpénzben, 606-80 kor., stóla kegyúri adomány-
val 154 kor., 2 nagy mérő buza és 8 nagy mérő rozs,
95-20 kor. 7 hold szántóföld bérlete az adó levonása
után, 320 kor. 15 ürméter kemény hasábfá, 100 kor.
teherhordással. Harangozásért 94 kor. és kertilletmény
20 kor., összesen 1390 kor. A radimói róm. kath. iskola-
székre intézendő s teljesen felszerelt kérvények alulirott-
hoz küldendők. Holics-Radosócz dr. *Michálek János*
s. k. tanfelügyelő. 377 1-1

Illés (Hont m.), a szentantali plébániához tartozó filiális-
ban *túnus 4-ig* pályázat hirdettek. Lakás: szoba, konyha,
kamara, istálló. Fizetés: 375 kor. államsegély, 140 kor.
tandíjváltás adóhivatalból, 372-40 kor. iskolapénztárból,
stóla 20 kor. A földek 184 koronaért 3 évre bérbeadv.
20 m. fa. *Plébániahivatal.* 380 1-1

Egri érseki megye.

Az *ajaki* (Szabolcs m.) róm. kath. kántortanítói
állásra a törvényes illetményekkel pályázatot hirdetek.
Kellően felszerelt kérvények május 3-ig nyújtandók be.
Választás május 4-én. *Huszovszky János* iskolaszéki
elnök. 376 1-1

Kalocsai érseki megye.

Ada (Bács m.) községben ujonan épített kültekli, úgy-
nevezett *gunarasi* róm. kath. iskola I-II. és III-VI.
osztályára pályázat nyitattik. Egy-egy állás évi jövedelme
1000 kor. havi előleges részletekben, 300 kor. lakbér
negyedévenként, 20 kor. kertilletmény félevenként, 100 kor.
tanteremfűtési átalány Ada község házi pénztárból, az
1893. évi XXVI. t.-c. alapján törvényes korpótlék a köz-
ség és az 1907. évi XXVII. t.-c. alapján korpótlék állam-
segély útján. Az állás f. évi szeptember hó 1-én fog-
lalandó el, mitől kezdve a fizetés is jár. Az iskolaszék
fenntartja magának azt a jogot, hogy a megválasztottakat
osztályba helyezi. A megválasztott kötelezettsége a min-
dennapi és ismétlő tanulók oktatása — az utóbbi díjazás
nélkül — s a «Bács-tiszavidéki Tanítóegylet» tagjává
lenni. Mindazon férfitanítók, kik ezen állások bármelyikét
elnyerik öhajjtják, kellőleg felszerelt kérvényüket az adai
róm. kath. iskolaszékre címezve ft. *Janch Ferenc* esperes-
plébános úrhoz *Obecsére május 5-ig* küldjék. *Latky*
József plébános, iskolaszéki elnök. *Kovács Ferenc* iskola-
széki jegyző. 367 1-2

Pécsi egyházmegye.

Az *értényi* segédantitói állásra a «Népnevelő» 15-ik
számában hirdett pályázat meghosszabbították máj. 5-ig.
373 1-1

Szepesi püspöki megye.

Árva-Ljeszkekre osztott iskolához katolikus kántor-
tanító kerestetik. Fizetése: 1000 kor., határidő május 15.
Személyes megjelenés próbaéneklés és orgonálás miatt
megkívántatik. Hittanítás és ismétlőiskola vezetésére
kötelező. *Iskolaszék.* 374 1-1

A veszelei (Árva m.) róm. kath. II. tanítói állomásra
május 29-ére pályázat hirdettek. Az állomás jövedelme:
1. Községi pénztárból 400 kor. 2. Államsegély 600 kor.
3. Lakbér 120 kor. Pályázók kereszt- és oklevéllel, hon-
nossági, működési és erkölcsi bizonylattal, nemkülönben
nőtlen vagy házas állapotukat igazoló lelkeszi bizony-
lattal ellátott és a veszelei róm. kath. iskolaszékre cím-
zett kérvényeket ft. *Vojtácsk József* szentszéki ülnök,
kerületi tanfelügyelő úrhoz *Zakamenoklinbe* küldjék.
Megbízásból: *Meress István* isksz. jegyző. 379 1-1

Szombathelyi egyházmegye.

A «Népnevelő» 14-ik számában hirdett pályázat a
badafalvai kántortanítói állásra meghosszabbították. Az
állás azonnal elfoglalandó. *Plébániahivatal.* 372 1-1

A *letenyi* (Zala m.) róm. kath. 4 tanítós iskolánál
megüült tanítói állásra pályázatot hirdetek. Javadalma:
1000 kor. fizetés az állampénztárból, ebből 760 kor. tan-
díjpótló, iskola pénztárból 120 kor. lakbér és 20 kor.
kertilletmény-váltás. A megválasztandó tanító kötele-
sége lesz az iskolaszék által kijelölt osztályt és ismétlő-
iskolát önállóan tanítani, a kántori teendőkből az igaz-
gató-tanítónak segédkezni. Határidő május 15., állás
elfoglalandó május 20-án. *Tóth János* esperes, iskolaszéki
elnök. 375 1-1

Veszprémi egyházmegye.

Tabi (Somogy m.) róm. kath. kántortanítói állásra
pályázat hirdettek. Javadalma: lakás 2 szoba, konyha,
kamra, pince, istálló, kert. 11 kat. hold 881 öl szántó-
föld, 1 kat. hold 458 öl rét. Legeltetési jog két nagy
állat, egy sertés és három malac számára. Párber 150 pár,
páronként 1/2 mérő rozs 26 fill. és borpénz címén 20 fill.
Munkaváltás 184-70 kor 3 öl tűzifa házhoz szállítva.
Vallás- és tanulmányalap 17-14 kor. Tandíj, az állam ál-
tal majd megváltva, mintegy 150 kor. Községtől ismétlő-
iskoláért 60 kor. Énekes mise 40 fillér, liberával 80 fillér,
temetés 50 fillér, hirdető írás 28 fillér. Az 1911. április
7-én felvett javadalmi jegyzőkönyv szerint fentiek értéke
1531-35 kor. Ostyasütésért egy öl fa és 20 kor. Két férfi-
osztálytanítói állás. Javadalma: egy butorozatlan szoba,
hítközségtől 100 kor., államsegélyből 900 kor. Kántoriak-
ban jártas előnyben. Felszerelés keresztlevél, oklevél,
működési bizonyítvány. Kántorinál személyes megjelenés
kívánatos. Határidő május 25., választás napja június 6.
Róm. kath. Iskolaszék. 371 1-1

Méhészkedést alaposan megtanulni vágyó tanító május
20-tól, június 20-ig teljes ellátással alkalmazást nyerhet
alulírt méhészeténél. Kántori teendők tudása előny. *Duna-*
szenbenedek (Pest m.), *Karasz Mihály* kántortanító.

Tótl is tudó róm. kath. tanító szép működési bizo-
nyítvánnyal tanítói vagy kántortanítói állást, bárho-
legyen is, azonnal elfoglalhat. 369 1-1

Eladom kellemes hangú, 5 változattal és egy térd-
változattal ellátott csinos külsejű harmóniumomat 110 ko-
ronáért. *Werner Gyula*, Kisszállás (Bács m.) 368 1-1

Első magyar vill. erőre berend. hangszergyár.

Stowasser János

császári és kir. udvari szállító,

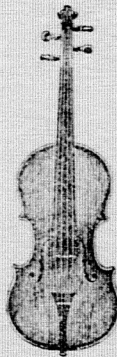
a m. kir. operaházi tagok, budapesti színházak, zeneakadémia, zenedék, az összes fővárosi iskolák stb. szállítója, a hangfokozó gerenda és a javított Rákóczi-tárogató feltalálója.

Budapest, II., Lánchíd-u. 5. sz.
Gyár: II., Öntőház-utca 3. sz.

Magyarország legnagyobb vonós
és fuvós hangszergyára.

Az első mindenemű-szíjat gyárban készült hangszereit, úgy mint harokát és hangszer-alkatrészeket, hegedűk, vonóval és koronától.

Hangfokozó gerenda, mely által bármely hegedű, gondona, beillesztése után sokkal több, erősebb hangot nyert (biztos siker). 283-11.



Tárogatók 70 koronától.

Harmoniumok 90 koronától.

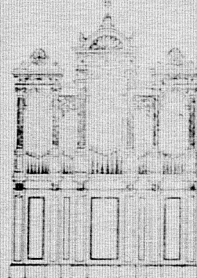
Pedál-harmoniumok legolcsóbb gyári árban.

Tanérőknek kedvezmény!

Javítások a legműveszebb kivitelben. — Árjegyzék kívánatra ingyen bérmentve.

ORGONAÉPÍTÉS MŰINTÉZET

RIEGER OTTÓ



Hazánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és király udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay utca 48.

Cs. és királyi udvari szállító.

A párisi, bécsi, stb. kiállításokon kitüntetés, kedvező fizetési feltételek mellett pneumatikai nemeshangú orgonákat szállít.

Mindenemű orgonajavításokat és hangolásokat lelkiismeretes pontossággal teljesít.

Tervezeteiket és mintarajzokat kívánatra díjmentesen küld.

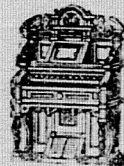
94 2-52

Orgona-harmoniumokat

mindkét rendszer szerint legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ ÉS TSA

Budapest, X., Delej-utca 25 B (Tisztviselőtelep).



Pedálos harmoniumok mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgona-méretekkel templom-, szemináriumok részére és mint „tárogató” orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasuti állomásig.

Tanérőknek s lelkészeknek különös százalékgazdálkodás. Árjegyzék ingyen és bérmentve. Részletfizetés engedélyezve.

93

RIGLER JÓZSEF EDE

□ PAPIRNEMÜGYVÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG □



BUDAPEST
VI, RÓZSA-UTCA 55.

Chromolitografiai műintézet és könyvnyomda készít: részvényeket, csekk, pénztárjegyeket, takarékpénztári betétkönyvecskéket, plakátokat művészi kivitelben. □

Vonalzó-intézet és üzleti könyvek gyárában kitűnő anyagból laposan nyíló üzleti könyvek, másoló- és jegyzet-könyvek. □

Iskolai felszerelések, u. m.: irkák, gyakorlatok, rajzfüzetek, rajztömbök, vázla könyvek stb. készülnek.

Levélboríték- és levélpapír-osztályban állandóan diszes levélpapír- és boríték-különlegességek csinos dobozokban, eljegyzési és névjegykártyák készülnek.

„Adria”-szárazlemez, fényképészeti kartonok és felszerelések. □

Gizella-Telepi faneműgyár modern iroda-berendezések, iskolai és mérnöki rajz- és írószerek lerakata.